

INDHOLD

Før	7
Første del: Kongen	17
1. Dansen	19
2. Kaldet	31
3. Helbredelser	44
4. Hvilen	55
5. Kraften	68
6. Ventetiden	79
7. Urenheden	91
8. Om at komme	108
9. Vendepunktet	119
Andel del: Korset	135
10. Bjerget	137
11. Fælden	150
12. Løsesummen	167
13. Templet	184
14. Festmåltidet	195
15. Bægeret	206
16. Sværdet	217
17. Slutningen	229
18. Begyndelsen	249
Efter	265
Noter	271

FØR

Til min overraskelse har vi i de senere år været vidne til en øget interesse for den historiske Jesus. Når påsken nærmer sig, bringer medierne hvert år adskillige artikler og programmer om Jesus. For eksempel forklarer Lisa Miller, religionsredaktør på *Newsweek*, at 'påsken er en højtideligeholdelse af sidste akt af lidelseshistorien, hvori Jesus legemligt opstod fra sin grav tre dage efter sin henrettelse ... Evangelierne insisterer på, at denne overnaturlige hændelse er sand ... Jesus døde og opstod igen, så alle hans efterfølgere til sidst kan gøre det samme. Denne historie har trukket store vekslers på selv den mest inderligt troendes godtroenhed. For det er i sandhed utroligt.'¹

I artiklen 'Myth or History: The Hard Facts of the Resurrection' i den britiske avis *The Times* stiller Geza Vermes dette spørgsmål: 'Jesu opstandelse er noget centralt i kristendommens budskab. Den vigtigste forkynder af dette budskab, apostlen Paulus, proklamerer ligefrem: "Er Kristus ikke opstået, er jeres tro forgæves." Hvordan forholder hans udsagn, forstærket af to årtusinders teologiske refleksion, sig

til, hvad evangelierne fortæller os om den første påske? Er det myte, eller er der et gran af sandhed i det?²

Nanci Hellmich rapporterede i *USA Today*, at ‘to forskere havde analyseret maden og tallerkenstørrelsen på 52 af de berømteste malerier af *Den sidste nadver*, og de havde opdaget, at portionerne på tallerkenerne var blevet dramatisk større i løbet af det sidste årtusinde.’³ Populærpressen har meget at sige om Jesus.

Og den er selvfølgelig ikke alene om det. Det er ikke nogen overdrivelse at sige, at skildringer af Jesus er blevet en genre for sig selv – en genre, der rummer omhyggeligt researchede biografier, faglige kommentarværker, historisk forskning, spekulativ fiktion, antimytologier og alt derimellem.

Det er til denne tilsyneladende endeløse strøm af ord og tanker om Jesus, jeg spagfærdigt følger denne bog. Den er en udvidet meditation over den historiske kristne præmis, at Jesu liv, død og opstandelse udgør den centrale begivenhed i verdens og menneskeheds historie, ligesom den er det centrale strukturerende princip for vores eget liv. Sagt på en anden måde: Hele verdens historie – og den måde, hvorpå vi indgår i den – forstås klarere ved en omhyggelig, direkte undersøgelse af historien om Jesus. Mit formål er her gennem hans ord og handlinger at forsøge at vise, hvor smukt hans liv giver vores liv mening.

En sand historie

Hvis vi ønsker at undersøge den historie, hvis vi ønsker at finde ud af, om Jesus virkelig levede og døde og opstod igen,

og om påskehistorien rummer blot 'et gran af historisk sandhed' eller måske endog er selve nøglen til verdenshistorien, må vi gå til evangelierne, de historiske dokumenter, som fortæller Jesus-historien. Disse evangelier har navn efter deres forfattere: Matthæus, Markus, Lukas og Johannes.

Meget af nyere tids Jesus-litteratur fokuserer på, om evangelierne overhovedet er pålidelige kilder til Jesu liv. Den tendens begyndte for 200 år siden, da nogle teologer hævdede, at evangelierne var mundtlige traditioner, som under overleveringen fra generation til generation var blevet udstyret med mange legendariske træk, og at de først var blevet nedskrevet mere end 100 år efter begivenhederne i Jesu liv.⁴ Disse påstande har i årenes løb overbevist mange om, at vi ikke kan vide, hvem Jesus i virkeligheden var. Den tyske filosof Friedrich Nietzsche og den engelske forfatter George Eliot mistede deres kristentro – blandt andet efter at have læst det skeptiske værk *Das Leben Jesu* af David Strauss, og hvert år bliver tusindvis af studerende ligeledes rystet i deres tro, når de deltager i et seminar om 'Bibelen som litteratur', som ofte er på skemaet for førsteårsstuderende.

Der foregår imidlertid en modbevægelse. For 150 år siden hævdede man med stor frimodighed, at der ikke eksisterede noget evangelium før det tredje årti i det andet århundrede e.Kr. Men i løbet af de sidste 100 år er der fremkommet et overvældende materiale, som indikerer, at evangelierne blev nedskrevet meget tidligere, mens nogle af de mange øjenvidner til Jesu liv og død stadig levede.⁵ Det har ført til, at nogle er vendt tilbage til troen, som det er sket i de meget omtalte tilfælde med Anne Rice og A.N. Wilson. I 1992 skrev Wilson bogen *Jesus: A Life*, der som forudsætning

havde den tese, at evangelierne næsten udelukkende består af legendeagtige historier. I 2009 fortalte han, hvordan han var vendt tilbage til den kristne tro efter i mange år at have været ateist og skrevet bøger, der angreb kristendommen.⁶ Forfatteren Anne Rice havde mistet sin tro i studietiden; men da hun begyndte at læse, hvad fremtrædende bibelforskere havde skrevet, opdagede hun, at

der overhovedet ikke blev ført nogen argumentation for den ikke-guddommelige Jesus, som tumlede ind i Jerusalem og på en eller anden måde blev korsfæstet, men som ikke havde noget at gøre med grundlæggelsen af kristendommen, og som ville blive forfærdet over den, hvis han kendte til den ... hele det billede, der havde været i omløb i de frisindede kredse, jeg som ateist havde frekventeret i tredive år, blev der ikke argumenteret for.⁷

Richard Bauckhams bog om Jesus og øjenvidnerne⁸ udgør efter min mening det stærkeste argument for, at evangelierne ikke er mundtlige traditioner, der har udviklet sig gennem en lang periode, men derimod mundtlige *historiske beretninger*, nedskrevet på baggrund af beretninger fra de øjenvidner, som stadig var i live og aktive i menigheden.

Bauckham fremlægger et omfattende materiale, der godtgør, at i flere årtier efter Jesu død og opstandelse blev beretningerne om, hvad der var sket, fortalt af dem, der var blevet helbredt af Jesus – som den lamme mand, der blev sænket ned gennem taget, Simon fra Kyrene, der bar korset for Jesus, kvinderne, der så Jesus blive lagt i graven, blandt dem Maria

Magdalene, og disciplene, som havde fulgt Jesus i tre år, for eksempel Peter og Johannes. Mange gange og offentligt må de have berettet om disse begivenheder i detaljer. I årtier fortalte disse øjenvidner, hvad der var sket, og Matthæus, Markus, Lukas og Johannes nedskrev disse beretninger, og derfor har vi evangelierne.

Bauckham bemærker også, at der er ting i evangelierne, som gør, at de simpelthen ikke kan være legender. Det er for eksempel forbløffende, at det i den kristne kirkes grundlæggende skrifter dokumenteres, at en af de største ledere i kirken, Peter, var en enorm fiasko, som endog forbandede Jesus offentligt. Den eneste tænkelige kilde til beretningen om Peters fornægtelse og forræderi over for Jesus må være Peter selv. Ingen andre kunne have kendt de enkeltheder, vi får. Og ingen i den første menighed ville have vovet så utilsløret at sætte fokus på svagheden hos en af menighedens mest agtede og betydningsfulde ledere – medmindre netop den svaghed var en vigtig del af historien. Og medmindre, naturligvis, beretningen var sand.

Markusevangeliet

Med tanke på denne bog mente jeg, at den bedste måde at udforske Jesu liv på ikke var at give et overblik over alle evangelierne, men at undersøge en enkelt, sammenhængende fortælling: en, der havde et skarpt fokus på Jesu faktiske ord og gerninger (især gerninger). Dette førte mig til Markus-evangeliet.

Hvem var Markus? Den tidligste og vigtigste kilde til besvarelsen af det spørgsmål kommer fra Papias, biskop i

Hierapolis indtil 130 e.Kr. Ifølge ham havde Markus været sekretær og tolk for Peter, en af de første 12 af Jesu disciple eller tilhængere, og han havde nøje nedskrevet alt, hvad Peter erindrede. Dette udsagn er særlig betydningsfuldt, da der er vidnesbyrd om, at Papias (som levede fra 60 til 135 e.Kr.) personligt kendte Johannes, en anden af Jesu første og mest fortrolige disciple.⁹ Bauckhams værk demonstrerer, at Markus faktisk omtaler Peter forholdsmæssigt mere end nogen af de andre evangelier. Når man gennemlæser Markusevangeliet, kan man konstatere, at der ikke sker noget, hvor Peter ikke er til stede. Således er det næsten sikkert, at Markusevangeliet er beretningen om, hvad Peter har været øjenvidne til.

Der er en anden grund til at basere min skildring af Jesu liv på Markusevangeliet. Dette evangelium er skrevet i en levende og handlingsmættet stil. Det er skrevet i nutid og bruger ofte ord som 'straks' til at drive handlingen fremad. Man kan ikke undgå at bemærke fortællingens abrupte og tempofyldte form. Dette evangelium formidler således noget vigtigt om Jesus. Han er ikke blot en historisk skikkelse, men en levende virkelighed, en person, der taler til os *i dag*. I sin allerførste sætning fortæller Markus os, at Gud er brudt ind i historien. Hans stil kommunikerer en krisestemning; status quo er blevet brudt. Vi kan ikke længere opfatte historien som et lukket system af årsag og virkning. Vi kan ikke længere opfatte noget menneskeligt system eller nogen menneskelig tradition eller autoritet som uundgåelig eller absolut. Jesus er kommet; nu kan hvad som helst ske. Markus ønsker, at vi skal se, at Jesu komme kræver beslutsom handling. Jesus ses som en handlingens mand, der går hurtigt og beslutsomt fra begivenhed til begivenhed. Der er relativt lidt af Jesu

undervisning i Markusevangeliet – vi ser hovedsagelig Jesus i *aktion*. Derfor kan vi ikke forblive neutrale; det kræver en aktiv respons.

Kongen og korset

Markus' beretning om Jesu liv præsenteres for os i to symmetriske akter: hans *identitet* som konge over alle ting (Mark 1-8) og *betydningen* af hans død på korset (Mark 9-16). Denne bog har to dele, 'Kongen' og 'korset', som består af kapitler, der hver for sig undersøger et centralt aspekt af denne historie fortalt i Markusevangeliet.

Alle bøger er selektive med hensyn til, hvad de medtager; det gælder også evangelierne. Johannes slutter sit evangelium med ordene: 'Der er også mange andre ting, Jesus har gjort; hvis der skulle skrives om dem én for én, tror jeg ikke, at hele verden kunne rumme de bøger, som så måtte skrives' (Joh 21,25). Jeg har valgt at fokusere på en række specifikke tekster i Markusevangeliet, som jeg mener er velegnede til at følge linjen i Jesu liv eller til at uddybe temaerne identitet og betydning. Det medfører, at en håndfuld velkendte tekster ikke bliver behandlet detaljeret i denne bog.

Jeg er sikker på, at du vil finde Jesus-skikkelsen værd at beskæftige sig med: uforudsigelig og dog troværdig, mild og dog stærk, autoritativ og dog ydmyg, menneskelig og dog guddommelig. Jeg opfordrer dig kraftigt til at overveje betydningen af hans liv for dit eget liv.

Vores sande historie

Selv om jeg er opvokset i en kristen menighed, var det først, mens jeg gik på universitetet, at jeg kom til en levende, livsforvandlende tro på Jesus. En af de ting, der udvirkede den åndelige vækkelse, var Bibelen, især evangelieberetningerne i Det Nye Testamente. Jeg havde tidligere læst i Bibelen. Da jeg gik til konfirmationsforberedelse i min kirke, skulle jeg lære bibelvers udenad. Men mens jeg gik på universitetet, blev Bibelen levende på en måde, som er svær at beskrive. Jeg kan bedst beskrive det på den måde, at før dette skete, granskede jeg Bibelen og stillede spørgsmål og analyserede. Men bagefter var det, som om Bibelen – eller muligvis var det En, der gennem Bibelen begyndte at granske mig, stille spørgsmål til mig og analysere mig.

Ikke længe efter at dette var sket, stødte jeg på en artikel med titlen ‘Bogen som forstår mig’. Den var skrevet af Emile Cailliet, professor i filosofi ved Princeton Theological Seminary.¹⁰ I studietiden i Frankrig havde Cailliet været agnostiker. Han fik sin eksamen fra universitetet uden nogensinde at have set en bibel. Senere gjorde han militærtjeneste under første verdenskrig. ‘Jeg blev overvældet over, hvor utilstrækkelige mine synspunkter på menneskelivet var,’ skrev han. ‘Hvad kan du bruge den overfladiske filosofiske pingpong fra studietiden til, når din kammerat, som er ved at fortælle om sin mor, dør for øjnene af dig med en kugle i brystet?’

Senere fik en kugle også ram på ham, men han kom sig efter et langt hospitalsophold. Han læste litteratur og filosofi og begyndte på en mærkelig måde at længes – ‘jeg må sige det, hvor sært det end lyder – efter en bog, der ville forstå mig’. Da han ikke kendte til en sådan bog, besluttede han at

skrive en selv. Han læste meget, og når han stødte på noget, som særlig slog ham og 'talte til ham i hans situation', skrev han det omhyggeligt ned i en læderindbundet bog i lommeformat. Som tiden gik og omfanget af citater voksede, så han ivrigt frem til at sætte sig ned og læse bogen igennem fra ende til anden. Han forventede, at det så at sige 'ville føre mig fra frygt og ængstelse gennem mange mellemstadier til afklarethed og lyksalighed'.

En dag gik han ud i sin have og satte sig under et træ for at læse sin dyrebare antologi. Under læsningen blev han grebet af en voksende skuffelse. Hvert eneste citat mindede ham om de omstændigheder, hvorunder han havde valgt det, men situationen var nu en anden. 'Da vidste jeg, at hele dette forehavende var dømt til at mislykkes, simpelthen fordi det var noget, jeg selv havde lavet.'

Næsten i samme øjeblik kom hans kone hjem efter en tur med deres barn i barnevognen. Med sig havde hun en bibel på fransk, som hun havde fået af en præst, hun havde mødt på sin spadseretur. Cailliet tog den og slog op på evangelierne. Han læste til langt ud på natten, og noget dæmrede for ham. 'Da jeg læste evangelierne, opdagede jeg, at den, der talte og handlede i dem, blev levende for mig ... Dette er bogen, som forstår mig.'¹¹

Da jeg læste den artikel, blev jeg klar over, at det samme var sket for mig. Selv om jeg som ungt menneske troede, at Bibelen var Guds ord, havde jeg ikke personligt mødt Ordets Herre. Når jeg læste evangelierne, blev han virkelig for mig. 30 år senere prædikede jeg over hele Markusevangeliet i vores menighed i New York i håb om, at mange andre også ville finde Jesus i evangelieberetningerne.

KONGEN

Denne bog er inspireret af de prædikener, og den fremlægges med håbet om, at det samme må ske for læserne.

FØRSTE DEL

KONGEN

Jesu identitet

DANSEN

Begyndelsen på evangeliet om Jesus Kristus, Guds søn.

Som der står skrevet hos profeten Esajas:

Se, jeg sender min engel foran dig,

han skal bane din vej.

Der er en, der råber i ørkenen:

Ban Herrens vej,

gør hans stier jævne!

– således trådte Johannes Døber frem i ørkenen og prædikede omvendelsesdåb til syndernes forladelse.

(Mark 1,1-4)

Markus fastslår straks sin hovedpersons identitet. Direkte og uden omsvøb hævder han, at Jesus er ‘Kristus’ og ‘Guds søn’. *Christos* er et græsk ord, der betyder ‘en salvet kongelig skikkelse’. Det var en anden måde at omtale Messias på, ham, der skulle komme og udøve Guds herredømme på jorden og frelse Israel fra alle dets undertrykkere og alle dets problemer. Han skulle ikke bare være konge, men *Kongen*.

Men Markus kalder ham ikke blot 'Kristus'; han går videre endnu. 'Guds søn' er en overordentlig dristig titel, som går ud over den populære forståelse af Messias på den tid. Den signalerer guddommelighed. Markus hæver indsatsen yderligere. Ved at citere Esajas' profetiske udsagn hævder han, at Johannes Døber er opfyldelsen af profetien om 'den, der råber i ørkenen'. Eftersom Markus sætter lighedstegn mellem Johannes og den, der skulle bane 'Herrens vej', betyder det følgelig, at han sætter lighedstegn mellem Jesus og Herren selv, den almægtige Gud. Gud Herren, den længe ventede, guddommelige konge, som skulle frelse sit folk, og Jesus er på en eller anden måde én og samme person.

Med denne dristige påstand viser Markus, hvor dybt rod-fæstet Jesus er i Israels historiske, gamle religion. Han antyder dermed, at kristendommen ikke er noget fuldstændig nyt. Jesus er opfyldelsen af alle de bibelske profeters længsler og visioner, og han er den, der kommer for at herske over og forny hele universet.

Virkelighedens dans

Efter at have introduceret Jesus på denne måde viser Markus ham i en situation, der fortæller os mere om hans identitet:

I de dage skete det, at Jesus kom fra Nazaret i Galilæa og blev døbt af Johannes i Jordan. Straks da han steg op af vandet, så han himlene flænges og Ånden dale ned over sig som en due; og der lød en røst fra himlene: 'Du er min elskede søn, i dig har jeg fundet velbehag!'

(Mark 1,9-11)

Det er ikke specielt overraskende for os, at Guds ånd afbildes som en due, men da Markus skrev, var det meget usædvanligt. I jødedommens hellige skrifter er der kun ét sted, hvor Guds ånd sammenlignes med en due, og det er i targumerne, den aramaiske oversættelse af de hebraiske skrifter, som jøderne på Markus' tid læste. I skabelsesberetningen står der, at Ånden *svævede* over vandene (1 Mos 1,2). Det hebraiske ord, der er brugt her, betyder 'baskede med vingerne'. Ånden baskede med vingerne over vandene. For at fastholde dette livagtige billede oversatte rabbinerne afsnittet i targumerne sådan: 'Og jorden var øde og uden form, og mørket hvilede over dybet, og Guds ånd baskede over vandene *som en due*, og Gud sagde: "Der skal være lys!"' Tre parter er aktive ved verdens skabelse: Gud, Guds ånd og Guds ord, hvormed han skaber. Samme tre parter er til stede ved Jesu dåb: Faderen, som er stemmen, Sønnen, som er Ordet, og Ånden, der basker som en due. Markus viser os helt bevidst tilbage til skabelsen, til selve historiens begyndelse. Ligesom den oprindelige skabelse af verden var den treenige Guds projekt, viser Markus os, at genløsningen af verden – alle tings fornyelse, som tager sin begyndelse nu med Kongens komme – også er den treenige Guds projekt.

Sådan skildrer Markus Jesu dåb. Men hvorfor er det vigtigt, at både skabelsen og genløsningen er produkter af en treenighed, en Gud i tre personer?

Den kristne lære om treenigheden er gådefuld og en udfordring for tanken. Treenighedslæren hævder, at Gud er én Gud, at han er til for evigt i tre personer. Det er ikke triteisme – forestillingen om tre guder, der virker sammen i harmoni; ej heller er det unipersonalisme – forestillingen om, at Gud

nogle gange antager én form og andre gange en anden, men at disse simpelthen er forskellige manifestationer af den ene Gud. Treenighedslæren hævder derimod, at der er én Gud i tre personer, der kender og elsker hinanden. Man kan ikke sige, at Gud i højere grad er én end tre, eller at han i højere grad er tre end én.

Da Jesus kom op af vandet, blev han mødt med disse kærlige ord af sin himmelske Fader: 'Du er min elskede søn, i dig har jeg fundet velbehag!' Samtidig fylder Ånden ham med kraft. Det er, hvad der er sket i treenighedens indre liv fra al evighed. Markus giver os et glimt ind i selve hjertet af virkeligheden, meningen med livet, kernen i universet. Ifølge Bibelen herliggør Faderen, Sønnen og Ånden hinanden. Jesus siger i den bøn, der er nedskrevet i Johannesevangeliet: 'Jeg har herliggjort dig på jorden ved at fuldføre den gerning, du har givet mig at gøre. Fader, herliggør mig nu hos dig med den herlighed, jeg havde hos dig, før verden var til' (Joh 17,4-5). Hver af personerne i treenigheden herliggør de andre.

Min yndlingsforfatter C.S. Lewis har sagt det på denne måde: 'I kristendommen er Gud ikke en statisk ting ... men en dynamisk, pulserende aktivitet, et liv, næsten en slags drama. Næsten – om man ikke vil tage mig det ilde op – en form for dans.'¹² Teologen Cornelius Plantinga udfolder dette yderligere, idet han bemærker, at Bibelen siger, at Faderen, Sønnen og Ånden herliggør hinanden: 'Personerne i Gud ophøjer hinanden, er i fortroligt fællesskab med hinanden og bøjer sig mod hinanden ... Hver af de guddommelige personer har de andre som centrum for sit liv. I en konstant bevægelse af imødekommenhed og accept omslutter og om-